

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В РЕЖИМІ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Шевченко Любов Василівна, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

У певні періоди розвитку людства виникають гострі соціальні, техногенні суперечності між природою та суспільством. Це зумовлює політичні, етнічні та воєнні конфлікти, стихійні лиха, великомасштабні промислові аварії тощо. Такі екстремальні ситуації загрожують життю й здоров'ю людей, створюють умови для знищення значних матеріальних і духовних цінностей. Все це може обумовити дестабілізацію та руйнування соціальної системи, а тому потребує негайного проведення неординарних заходів, у тому числі правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних тощо. Екстремальні (надзвичайні) ситуації становлять сукупність небезпечних для суспільства чинників, які створюють загрозу життєво важливим інтересам особи, суспільства, держави й потребують для свого врегулювання спеціалізованого нормативного впливу.

Питання попередження і своєчасного припинення гострих соціальних конфліктів, ліквідації наслідків природних і техногенних катастроф на сьогодні є дуже важливим. У зв'язку з тим, що зазначені негативні фактори породжують соціальну напругу в суспільстві, яка спровокована соціальними процесами (масові заворушення, міжнаціональні конфлікти, блокади окремих місцевостей), або стихійними лихами, техногенними та екологічними факторами. Причому як перші причини, так і другі вимагають прийняття додаткових заходів для забезпечення громадської безпеки, встановлення більш суворих санкцій за порушення встановленого порядку.

Таким чином, незвичайна, нестандартна обстановка, що складається в результаті надзвичайних ситуацій, впливає на характер суспільних відносин, вимагає зміни форм і методів публічного адміністрування в екстремальних умовах і, як наслідок, встановлення спеціального режиму життєдіяльності.

Режим надзвичайної ситуації встановлюється при виникненні надзвичайної ситуації та під час ліквідації її наслідків за рішенням відповідно Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської чи Севастопольської міських державних адміністрацій для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її територіальних підсистем, тимчасово встановлюється режим надзвичайної ситуації.

На думку В. Б. Рушайла, режим надзвичайної ситуації - це спеціальний правовий режим, що включає необхідність застосування особливих заходів, які за жорстокістю та обсягом правообмежень значно поступаються заходам, що використовуються при режимі надзвичайного стану. Тобто, про режим надзвичайної ситуації можна говорити тоді, коли існують певні обмеження і заборони, але надзвичайний стан не оголошено [1, с.109].

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України від 02.10.2012 року під надзвичайною ситуацією розуміється обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загинув і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [2].

Підставами для тимчасового введення в межах конкретної території режиму надзвичайної ситуації є:

1) на регіональному рівні - виникнення надзвичайної ситуації, що класифікується як регіонального рівня за наявності однієї з таких умов:

надзвичайна ситуація поширилася на територію двох чи більше районів (міст обласного значення) Автономної Республіки Крим, областей, а для її ліквідації необхідно матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують 1 відсоток обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів;

надзвичайна ситуація призвела до загибелі від 3 до 5 осіб або внаслідок неї постраждало від 50 до 100 осіб, або було порушено нормальні умови життєдіяльності від 1 тис. до 10 тис. осіб на більш як 3 доби, а збитки перевищили 5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

збитки від надзвичайної ситуації перевищили 15 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

2) на місцевому рівні - виникнення надзвичайної ситуації, що класифікується як місцевого рівня за наявності однієї з таких умов:

надзвичайна ситуація поширилася за межі території потенційно небезпечного об'єкта, загрожуючи довкіллю, сусіднім населеним пунктам, інженерним спорудам, а для її ліквідації необхідно матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості потенційно небезпечного об'єкта,

надзвичайна ситуація призвела до загибелі від 1 до 2 осіб або внаслідок неї постраждало від 20 до 50 осіб, або було порушено нормальні умови життєдіяльності від 100 до 1000 осіб на більш як 3 доби, а збитки перевищили 0,5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

збитки від надзвичайної ситуації перевищили 2 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

У режимі надзвичайної ситуації органи управління єдиної системи цивільного захисту:

- визначають межі території, на якій виникла надзвичайна ситуація;
- організовують захист населення і територій в умовах надзвичайної ситуації;

- організовують роботи з локалізації або ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, залучають необхідні сили і засоби;

- здійснюють безперервний контроль за розвитком надзвичайної ситуації, становищем на аварійних об'єктах і прилеглих до них територіях;

- оперативно доповідають вищим органам управління про розвиток надзвичайної ситуації, заходи, які виконуються, та оповіщають населення.

Треба відзначити, що Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» [3] регулює діяльність окремих органів публічного управління в умовах надзвичайного стану, в умовах воєнного стану діє Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [4], а закону України, яким повинно бути урегульовано порядок введення та діяльність публічних органів управління в умовах режиму надзвичайної ситуації взагалі немає. Лише Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» регулює діяльність за надзвичайних ситуацій, що сталися в наслідок негативних змін в навколишньому природному середовищі. Але цим законом не охоплюються всі види надзвичайних ситуацій, тобто, цей нормативно-правовий акт має вузькопрофільну направленість і не виправляє існуючої ситуації. Це підтверджується і Державним класифікатором надзвичайних ситуацій, затвердженим наказом Держстандарту України від 19 листопада 2001 р. N 552, в якому здійснено поділ надзвичайних ситуацій на: надзвичайні ситуації техногенного характеру; природного характеру; соціально-політичного характеру; воєнного характеру [5].

Різні нормативно-правові акти містять поняття «надзвичайна ситуація», які по суті не відрізняються. Так, під надзвичайною ситуацією розуміється порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат.

Разом з тим, Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» закріплює правову категорію «надзвичайна екологічна ситуація», під якою розуміється надзвичайна ситуація, при якій на окремій місцевості сталися негативні зміни в навколишньому природному середовищі, що потребують застосування надзвичайних заходів з боку держави [6].

У змісті наведених вище визначень надзвичайної ситуації екологічний фактор не є домінуючим. Вони (визначення) розраховані на висвітлення специфічних аспектів ситуацій, які урегульовані відповідними нормативними актами і визнаються надзвичайними за різними обставинами і не завжди

пов'язані з негативним впливом техногенних і природних чинників на екологічні умови життєдіяльності людини.

Деякі з надзвичайних ситуацій природного походження, особливо ті, що носять нетривалий характер (наприклад, ураган, тайфун, землетрус та ін.), як правило, пов'язані не стільки з екологічними, скільки з економічними наслідками. Що стосується інфекційної захворюваності людей, сільськогосподарських тварин, масового ураження сільськогосподарських рослин, то визначення заходів щодо їх ліквідації є сферою регулювання санітарно-епідеміологічного, а не екологічного законодавства.

На нашу думку, така розпорошеність у рамках законів однієї галузі законодавства визначень одного й того ж самого поняття навряд чи виправдана з точки зору досягнення єдності у правовому регулюванні відповідних суспільних відносин і свідчить про внутрішньогалузеву законодавчу непорядкованість у вирішенні споріднених питань.

Тому, для ефективного функціонування публічних органів управління, що діють у режимі надзвичайної ситуації та впорядкованості нормативноправового регулювання цієї галузі доцільно було б, на наш погляд, прийняти Закон України «Про правовий режим надзвичайної ситуації».

Список використаних джерел:

1. Рушайло В. Б. Адміністративно-правові режими / Рушайло В. Б. - М. : Шит - М, 2000. - 264 с.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012. // Відомості Верховної Ради України від 30.08.2013 — 2013 р., / № 34-35 /, стор. 1802, стаття 458
3. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України: станом на 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 23. - Ст. 176
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 6 квітня 2000 р. № 1647-III // Офіційний вісник України. - 2000. - № 17. - Ст. 691
5. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій: Київ Держстандарт України 2002.
6. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України: станом на 13 липня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 42. - Ст. 348.

ЧИННЕ СІМЕЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УСИНОВЛЮВАЧІВ

Косенко Ніна Петрівна, помічник-консультант Народного депутата України на постійній основі

Усиновлення, як складний юридичний факт породжує ряд правових наслідків. З одного боку, з моменту усиновлення виникають взаємні особисті немайнові та майнові права та обов'язки між особою, яка усиновлена (а в майбутньому - між її дітьми, онуками), та усиновлювачем і його родичами за походженням. З іншого боку, з моменту здійснення усиновлення припиняються особисті та майнові права і обов'язки між батьками та особою, яка усиновлена, а також між нею та іншими її родичами за походженням. У зв'язку з чим вважається, що усиновлення - одночасно і правоутворюючий і правоприпиняючий юридичний факт [1, 216].

Основним правовим наслідком усиновлення є те, що усиновлені та їх нащадки по відношенню до усиновлювачів та їх родичів, а усиновлювачі та їх родичі по відношенню до усиновлених та їхніх нащадків повністю прирівнені в особистих і майнових правах і обов'язках до родичів за походженням. Таким чином, права усиновлювачів і усиновлених та батьків і дітей за походженням, нічим не відрізняються - це права і обов'язки, які передбачені законом для батьків по відношенню до їх кровних дітей [2 с.181]. На підтвердження такого висновку можна привести і міркування В.Шахматова та Б.Хаскельберга, які зазначають, що з актом усиновлення закон пов'язує правові наслідки, виникнення сімейних правовідносин, за своїм змістом тотожних правовідносинам, що виникають на підставі факту родинності; акт усиновлення породжує правові наслідки не тільки у сфері відносин, що регулюються сімейним правом, але і іншими галузями, впершу чергу цивільного [3, с.247; 272].

Відповідно до ч.3-4 ст.232 СК України, усиновлення надає усиновлювачеві права і накладає на нього обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у такому ж обсязі, який мають батьки щодо дитини [4]. Отже, усиновлення тягне за собою такі ж юридичні наслідки, які настають внаслідок народження дитини, оскільки усиновлена дитина прирівнюється до